

Enkele weken geleden stonden de kranten vol van de ontdekking van een duikboot in de Waal bij Gendt. Gerard Janssen was als een van de eersten ter plaatse. Hieronder zijn verhaal.

Een Duitse “Bever” in de Gendtse polder

Een BIBER, Bever, een eenpersoons mini-onderzeeër, is recent op de oever van de Waal in de Gendtse polder gevonden. Theo Meyer uit de Hanzestraat 16 in Gendt was de eerste die ons hierop opmerkzaam maakte. Hij e-mailde de kring op 7 september dat ter hoogte van steenfabriek de Zandberg in de Gendtse polder, bij meetpaal 875, mogelijk een deel van een vlieg-

tuig uit de Tweede Wereldoorlog boven water was gekomen. Hij schreef dat er een klein gedeelte boven het zand uitstak en dat een groot deel verder onder het zand doorliep. Hij dacht dat het wel interessant voor de historische kring zou zijn en dat was het inderdaad. Ik zelf zoek al vanaf 1973 de kribvakken van de Waal af naar vondsten uit het verleden, van kribvak 1 bij Haalderen tot kribvak 41 bij Hulhuizen. Het lag dan ook voor de hand dat aan mij gevraagd werd eens te gaan kijken. Meerdere kringleden hadden al een groot stuk metaal in het water zien liggen, zonder te weten wat het was. Diezelfde dag nog, 7 september, ging ik kijken, en zag een voorwerp van ijzer dat half in het water lag, voor mijn gevoel een deel van een vaartuig. Geen vliegtuig, want dan had het van aluminium moeten zijn. Dus het water in en foto's gemaakt.

Twee weken later was op een zondagmiddag de waterstand erg laag; lager dan ik ooit eerder gezien had. Ik kon op plaatsen lopen waar ik nog nooit had kunnen lopen. Op de plaats waar de middeleeuwse geul van de Waal de polder in-

loopt, lag een grote zandvlakte. Op die plaats trof ik een jongen en een meisje aan die ook aan het zoeken waren. We raakten aan de praat en hij vroeg me waarom aan de rand van het water de stenen alle op een rijtje lagen. Ik kon hem vertellen dat bij deze plek vóór 1852 het veerhuis gestaan had van de familie De Beijer. De stenen zijn nog van de aanlegkade van het veer. Wat verderop lag nog de ankerketting met de ijzeren haak. Jaren terug had ik deze al zien liggen en omdat deze nog vast zat aan de stalen kabel, vond ik het toen beter om hem te laten liggen. Inmiddels is hij los komen te liggen en is deze nu opgeborgen om geconserveerd te worden. De jongen vertelde mij dat hij een stuk terug een deel van een duikboot had zien liggen. Ik zei hem dat ik er al bij was geweest en nog niet precies wist wat het was. Volgens hem was het een Biber, een eenpersoons duikboot, gebruikt bij de aanval van de Duitsers op de Waalbrug. Hij raadde me aan om dat eens op internet op te zoeken en dit is de informatie die ik daar vond.

German Biber

Mini-onderzeeer

De Biber was een Duitse kleine, eenmans U-boot. Ontworpen begin 1944. Het ontwerp van deze boot deed sterk denken aan de Engelse Welman-Craft onderzeeër, die tijdens een aanval op Bergen in Noorwegen in Duitse handen was gevallen. De lengte van de Biber was 9.03m, grootste breedte 1.57m, breedte druklichaam 0.96m. Dit druklichaam was uitgevoerd in 3mm staalplaat. De waterverplaatsing was 6.3m³. Een 2,5 ltr. 32-PS-Opwel-Blitz LKW (vrachtautomotor) benzine-motor gaf de boot bij oppervlaktevaart een snelheid van 6,5Kn. Drie bakken met 4 batterijen (2x26, 2x12 cellen) gaven de 13 Ps elektromotor een gemiddelde snelheid onder water van 5,3Kn. Er kon 225 liter brandstof (benzine) meegenomen worden en dat was goed voor een vaarbereik aan de oppervlakte van 100 zeemijlen bij 6,5Kn. In de onderwatervaart kwam men aan 8,5 zeemijlen bij 5,3Kn en 8 zeemijlen bij 2,5 Kn. De duik-

diepte lag op zo'n 20 meter, maar kon met meer dan 50 % worden overschreden. De bewapening bestond uit twee 53.3 cm elektro torpedo's van het G7 type die in halfronde uitsparingen aan weerszijden van de boot werden meegenomen. Ook kon de Biber in plaats van torpedo's mijnen meenemen en leggen. Het varen van de Biber was niet van gevaren ontbloot. Zo leidde de benzine motor nogal eens tot explosiegevaar. En de afvoer van de uitlaatgassen was ook niet geheel zonder problemen.

Hier laat ik het er even bij, maar verdere informatie over de Biber is te vinden op www.dutchsubmarines.nl/german_biber.htm De batterijen van de Gendtse U-boot vormden ooit voor Gendtse jongeren een aanleiding om zes jaar na de oorlog, 's nachts bij volle maan, eens een kijkje te gaan nemen. Later in dit verhaal kom ik hierop terug.

Op 20 september kreeg Yvonne de Boer, de secretaris van de kring, een mailtje van Roy Schennink, de betreffende jongen, dat hij bij het struinen langs de Waal een meneer van de HKG tegengekomen was, die hem verteld had dat de kring op zoek was naar de aard van het voertuig dat in het zand lag. Hij gaf meteen duidelijke informatie. Hiermee was dus Roy Schennink de eerste die ons kon vertellen wat er aangespoeld was.

Donderdagmorgen 24 september heb ik voor de tweede keer foto's gemaakt van de duikboot. Het water was inmiddels nog verder gezakt. De mini-boot lag nu geheel op het droge, voor een deel

zichtbaar. Torpedo's waren zo te zien niet meer aanwezig.

Op donderdag 24 september om 19.08 uur heeft de historische kring deze vondst gemeld bij de burgemeester van de Gemeente Lingewaard. Hierbij had ik al aangegeven dat de kring het op prijs zou stellen als de miniduijkboot voor de gemeente behouden kon blijven, bijvoorbeeld als tentoonstellingsobject in Fort Pannerden.

Op vrijdag 25 september zijn de resten van de duikboot geborgen. Helaas kon ik er zelf niet bij zijn. De berging is uitgevoerd door de Explosieve Opruiming Dienst, die speciaal een deskundige van de Marine op het gebied van duikboten uit Den Helder had laten komen. De opsporingsambtenaren van de gemeente Lingewaard hadden het Waalstrand afgezet en op de Waal was er assistentie van de Rijkspolitie te Water. Deze laatste heeft via de computer uitgezocht om welk type duikboot het hier ging. Roy Schennink en zijn vriendin Tamara Hendriks hadden het voorrecht om bij de berging aanwezig te mogen zijn. Hier hoorde hij ook de bevestiging dat zijn aanname, dat het een Biber betrof, juist was.

Inmiddels hebben beiden zich aangemeld als medewerkers van de sectie archeologie en gaan ze zich bezighouden met het determineren van de gevonden voorwerpen van de kribvakken aan de Waal.

Van de berging van de duikboot is door Mw. K. Bernadus van de dienst Lingewaard een fotover-

slag gemaakt en dit is ter beschikking gesteld aan de Historische Kring Gendt.

Nadien kon ik nog tweemaal een melding doen van het vinden van explosieven langs de Waal in Gendt. In zo'n geval is afblijven en direct melden aan de politie raadzaam. De dagbladen en de televisie hebben uitgebreid aandacht besteed aan deze opmerkelijke vondst.

Op maandag 29 september heeft dhr. Peter Witjes van de afdeling veiligheid van de gemeente Lingewaard ons laten weten dat het college van B&W besloten heeft, niet aan onze wens tegemoet te komen om de mini duikboot onder te brengen in Fort Pannerden. De reden hiervan was *DE WAARDE VAN HET OBJECT WAS VAN BOVEN LOKAAL BELANG.*

De miniduijkboot zal worden overgebracht naar het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945 in Groesbeek. In De Gelderlander van 1 oktober hebben we kunnen lezen dat de directeur van het museum, dhr. Wiel Leenders, het een interessante aanwinst vindt voor zijn museum vindt. Het object blijft eigendom van de Gemeente Lingewaard en zal eventueel als zich er een gelegenheid voordoet, tentoongesteld worden in het Fort. De gevonden duikboot is zwaar gehavend en niet meer compleet. Achteraf gezien lijkt mij dit ook de beste oplossing: zij beschikken over de middelen en de expertise om deze duikboot goed te conserveren.

In de dagbladen werd ervan melding gemaakt dat er sprake was van meerdere duikboten. Er zouden mensen uit Gendt zijn die na de oorlog bij de boten zijn geweest en er zelfs batterijen uitgehaald hebben. Naar aanleiding van de persberichten ben ik gebeld door een familie uit Angeren. Zij hadden informatie over de vondst van de duikboot in Gendt. Ik kreeg een mevrouw aan de lijn (naam bij mij bekend) die als 17-jarige drie

duikboten aan de oever van de Waal had gezien. In september 1951 is zij 's nachts bij maanlicht samen met haar twee broers van 25 en 27 jaar, bij de drie duikboten geweest. Zij moest van hen op de uitkijk staan. Er waren geen lijken meer aan boord. De drie boten lagen als het ware "geparkeerd" op de oever van de Waal. Zij hadden de indruk dat de drie "piloten" uitgestapt waren; er tussenuit geknepen waren. Dit leidden ze af aan het feit dat het zelfmoordcommandoacties waren en het op het eind van de oorlog was. In 1944 woonde ze aan de Kommerdijk in Gendt. Haar vader had in de polder aan de Waal weiland. Als men de koeien ging melken, kon men zien dat als er Duitsers op de dijk verschenen die vanuit de Ooij aan de overzijde van de Waal beschoten werden. Ook vertelde ze dat er regelmatig met de roeiboort gebunkerd werd, ko-

Zo ziet de duikboot er in zijn totaliteit uit, nogal verroest door de lange tijd in het water

len tegen spek en boter geruild, met de schippers die op de Waal voeren. Je moest wel oppassen wie je het vroeg, want je kon ook een verkeerde treffen. Die nacht in september heeft ze geholpen om de accu's uit de duikboten te halen. Ze kon niet meer vertellen of er nog torpedo's aan boord waren. Eén duikboot lag wat hoger op de oever in het zand; de andere twee wat lager aan de waterlijn. Vermoedelijk zijn de Duitsers er nooit

achter gekomen waar hun onderzeeërs waren gebleven.

Waarom zijn ze niet eerder opgemerkt? Waarschijnlijk zijn ze vrij snel onder water verdwenen en niet meer gezien tot ze door de lage waterstand opnieuw boven water zijn gekomen. De waterafvoer bereikte dinsdag 6 oktober de laagste waarde sinds 2003, om precies te zijn 840 kubieke meter per seconde. In 1947 toen de afvoer op het dieptepunt was, voerde deze zelfs 620 kubieke meter af. In 1947 was het nog heel normaal dat er oorlogstuig was achtergebleven. Op de actuele waterstanden.nl vinden we de actuele en de historische waterstanden. In de tabellen zit er een merkwaardig verval van voor of van na de oorlog. In 1951 was het de laagste stand in vergelijking met de standen van voor de oorlog.

De kosten van de gehele operatie waar groot materieel voor was aangerukt, worden betaald door de gemeente Lingewaard uit het budget veiligheid. Bij navraag liet de woordvoerder van de gemeente ons weten dat de kosten nog niet bekend waren.

Nu is het wachten op een nog lagere waterstand of er nog meer boven water komt of misschien zijn, zoals de geruchten gaan, de andere twee duikboten al geborgen. Mogelijk komt er in de toekomst nog meer informatie boven water.

Gerard Janssen, sectie geografie

Eerder gepubliceerd in Ganita mare 2009– 3